

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת שלח

ה' איתנו אל תיראם

מה ההבדל בין טענתם של יהושע וכלב – ה' איתנו, לבין ציוויו של משה – החזק הוא הרפה? ומהו הדבר העיקרי בו עם ישראל צריך להתעסק במלחמה.

בפרשת השבוע פרשת שלח, התורה מספרת לנו על חטא חמור של בני ישראל – חטא המרגלים. משה שלח מרגלים לתור את ארץ כנען, והם חזרו והוציאו את דיבת הארץ רעה, עד שלבסוף הם אמרו 'כי חזק הוא ממנו' – מהקב"ה כביכול.

מתוך שנים עשר המרגלים, רק יהושע וכלב נשארו נאמנים לה' ולמשה, ואמרו ש'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה'.

לתור אחרי עיני ה'

לקראת סוף התיאור של חטא המרגלים, התורה מתארת את הנאום של יהושע וכלב, אותו הם נושאים בפני העם:

"ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם. ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד מאד. אם חפץ בנו ה' והביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר הוא זבת חלב ודבש. אך בה' אל תמרדו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צלם מעליהם וה' אתנו אל תיראם. ויאמרו כל העדה לרגום אתם באבנים..."

כאשר אנו קוראים שיהושע וכלב הם מן 'התרים את הארץ', אנו לא יכולים שלא לדלג לפרש ציצית המובאת בסוף פרשתנו, בה נאמר 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם'. כאשר ה' מצווה אותנו שלא לתור אחרי עינינו, הוא אומר לנו לא לחפש בעינינו את מה שאנו מתאווים אליו. על ארץ ישראל נאמר 'ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה' כלומר העיניים של ה' תרים את הארץ כל הזמן, הקב"ה כביכול מתאווה לארץ ישראל. כאשר הקב"ה מצווה את משה 'שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען', הוא רוצה לעורר את התאווה של עם ישראל לארץ ישראל.

לאחר שהתורה כותבת שיהושע וכלב הם מן התרים את הארץ, מיד כתוב שהם אומרים 'הארץ אשר עברנו בה לתור אותה טובה הארץ מאד מאד'. יהושע וכלב באו לארץ כדי לעורר את החשק של עם ישראל, וזה מה שהם מנסים לעשות כאשר הם אומרים טובה הארץ מאוד מאוד.

בהמשך הנאום יהושע וכלב אומרים 'אם חפץ בנו ה' והביא אותנו... ארץ זבת חלב ודבש'. ה' הוציא את עם ישראל ממצרים, לכן ההנחה הפשוטה שהוא חפץ בנו. ממצרים ה' הוציא אותנו למען הביא אותנו אל הארץ אשר נשבע לאבותינו, ה' חפץ בנו שנהיה חלק מארץ ישראל. כאשר ה' שולח אותנו לתור את הארץ הוא רוצה שנחפוץ במה שהוא חפץ, כך הוא חפץ בנו ובארץ יחד כאשר אנו יושבים בתוכה. כאשר ה' חפץ בנו, הוא מביא אותנו אל הארץ הזאת ונותן לנו אותה בלי כל בעיה. כל המניעות הביטחוניות יפתרו בקלות כי ה' חפץ בנו.

'אך בה' אל תמרדו', לחשוב שה' לא יביא אותנו אל הארץ, לפחד ולחשוב שכיבוש הארץ לא יסתדר על הצד היותר טוב, נחשב למרוד בה'. כאשר ה' רוצה הכל מסתדר, ממילא כאשר אנו נכנסים לארץ כי ה' חפץ בנו 'סר צילם' - הגנתם של יושבי הארץ, ה' איתנו ולכן אין מה לפחד. ככל שאנו נהיה נתונים יותר בכך שה' מתאוה שנכבוש את הארץ, כך ה' יותר איתנו וממילא סר צילם מעליהם. כאשר יהושע וכלב אומרים 'אם ח-פץ בנו ה'', הם אומרים זאת כאסטרטגיה כיצד לכבוש את הארץ, כיבוש הארץ אינו תלוי בכח הצבאי, אלא בכוח הרצון שלנו שה' יחפוץ בנו כחלק מארץ ישראל.

תגובתם של בני ישראל, היא שהם רוצים לרגום את יהושע וכלב באבנים. יהושע וכלב באים ואומרים יהיה בסדר, אך הם לא מתייחסים ליכולת המבצעית של יושבי הארץ. עם ישראל מרגיש שהם מנותקים מהמציאות ולכן הם חושבים שיהושע וכלב מפקירים אותם. הם לא מתייחסים ברצינות ליכולות האויב העומד נגדם, ביחס ליכולותינו אנו. כמובן יהושע וכלב חושבים שכיוון שה' איתנו, הכח המבצעי של האויב לא כל כך משמעותי...

החזק הוא הרפה

כאשר משה רבנו שולח את המרגלים הוא מצווה אותם לבדוק כל מיני דברים הקשורים במלחמה:

"וישלח אתם משה לתור את ארץ כנען ויאמר אלהם עלו זה בנגב ועליתם את ההר. וראיתם את הארץ מה היא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב. ומה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה היא אם רעה ומה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים. ומה הארץ השמנה היא אם רזה היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ..."

משה מצווה את האנשים לעלות בנגב, משם עם ישראל אמורים להיכנס לארץ, ולבדוק כיצד עליהם לעלות ולהילחם. כיצד ציווי זה של משה מסתדר עם טענתם של יהושע וכלב, ה' איתנו אל תיראם? בקריאה פשוטה נראה שמשה רבנו שולח את המרגלים כדי לראות כיצד

לכבוש את הארץ, וכאשר הם חוזרים, המרגלים הם אלו שמקיימים את ציוויו של משה, ואילו יהושע וכלב הם אלו שאינם מקיימים?

עלינו לשים לב שיש כאן בעצם שתי שליחויות, ה' רוצה שמשה ישלח אנשים לתור את הארץ כדי לעורר חשק לארץ ישראל. משה אומר למרגלים שכאשר הם עוברים לתור את הארץ, שיבדקו כיצד טכנית כדאי לעלות לרשת את הארץ. משה לא שואל את המרגלים מי יותר חזק העם היושב בארץ או ישראל, משה בטוח בנצחוננו של ה' ועם ישראל, אך עדיין הוא רוצה לדעת כיצד הכי כדאי לעשות זאת. באמת כאשר הם עולים לתור את הארץ, התורה מתארת שהם מקיימים את שני הציוויים, 'ויעלו ויתרו את הארץ ממדבר צן עד רחב לבא חמת (ליד הר ההר בצפון מערב – רש"י), ויעלו בנגב ויבא עד חברון...'

כאשר המרגלים שבו משליחותם, הם התחילו להגיד מה הם חושבים על פי טבע, האם אנו יכולים לנצח ולכבוש את הארץ או שמא חזק הוא ממנו. את חוות דעתם הביטחונית המרגלים לא התבקשו לומר, משה רבנו ביקש מהם להכין תוכנית עבודה ריאלית, ובמקום זה הם מתחילים להתעסק בפוליטיקה ולהגיד האם ה' יכול להכניס אותנו לארץ, או שמא הגויים חזקים ממנו...

לפי דברנו משה רבנו מסכים לדעתם של יהושע וכלב, ה' איתנו אל תיראום! הניצחון תלוי באמונה שלנו בחפץ של ה', במקביל משה רוצה לחשוב בצורה פרקטית כיצד עלינו להילחם. המלחמות של עם ישראל צריכות להתנהל בצורה הזאת, ה' חפץ בנו ולכן אנו ננצח, אך מבחינה מעשית צריך להשתמש בשכל כדי לחשוב מה הכי טוב וכדאי לעשות. כאשר הופכים את הסוגיה הביטחונית לסוגיה מאוד חשובה ועקרונית, מיד מתחילים לחשוב מי חזק יותר, וכך ח"ו מגיעים למסקנה ש'חזק הוא ממנו' – מה' כביכול.

גם בימינו אנו עסוקים במלחמה גדולה ומשמעותית, עלינו לשים לב שעיקר מה שאנו צריכים להיות עסוקים בו הוא השאלה האם חפץ בנו ה'. כאשר עסוקים בעיקר בשאלה הביטחונית מה מספר החיילים ואת מי עלינו לגייס, אנו נוטים לתלות את הניצחון בכוחנו. כאשר הניצחון תלוי במספר החיילים ובכמות החימוש, החשש מהמציאות גורם לנו לחשוב 'כי חזק הוא ממנו', ובכך הוא משתק אותנו מפגיעה משמעותית באויב והכרעות אמיתיות במלחמה.

שבת שלום!

בית ישיבת 'עוד יוסף חי'

